

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за даване на ОНС "доктор"

Автор на дисертационния труд: **Сияна Бориславова Люцканова**

Тема на дисертационния труд: "Морската политика на България в променящата се среда на сигурност в Черноморския регион"

Докторска програма: "Военнополитически аспекти на морската сигурност" на ВВМУ "Н.Й. Вапцаров"

Изготвил становището: Кирил Николов Колев, доцент, ВВМУ "Н.Й. Вапцаров", д.н.

1. Актуалност на разработвания проблем.

Мотото на Европейският съюз "Единство в многообразието", подчертава същността на обединителната идея в съюза - постигане на мир и просперитет за общността на основата на съвместни морални ценности, при споделено многообразие на националните идентичности, включващи специфичните национални интереси в отделните области. Отделна област са и националните морски пространства, които изискват последователно изграждане, поддържане и усъвършенстване на свои перспективи за развитие. Липсата на обявени национални интереси в националните морски пространства е непосредствено обслужване на други интереси, които едва ли съвпадат, а следователно и не допринасят за изграждането, поддържането и развитието на необходимите за България перспективи за развитие.

Представеният дисертационен труд "Морската политика на България в променящата се среда на сигурност в Черноморския регион" запълва чувствителната липса на обявено отговорно отношение към възможните перспективи за развитие на националните морски пространства. Националните интереси са в основата на морската политика, защото позволяват да се формулират целите, определят задачите, изградят, поддържат и усъвършенстват съответните способности за тяхното изпълнение. Динамиката на средата на сигурност в морските пространства се определя от развитието на отношенията между обявените национални, регионални и съюзни интереси в представените морски политики. Средата на сигурност, отразена в спецификата на последователностите от събития, като резултат от съвместното въздействие на следваните морски политики, предоставя възможните предпоставки за реализация на обявените национални интереси. При това с изпълнение на изискването за съвместни морални евро-атлантически ценности и споделено многообразие на национални идентичности.

В този смисъл е правилно избрана целта на представеният дисертационен труд – изграждане на интегриран модел на морска политика в съответствие със съществуващите методики, структури и стандарти на ЕС (и други международни организации), гарантиращи надеждно планиране и провеждане на национално отговорна политика в морската сфера. Предмет на изследването е морската политика на страната, а обект е концептуалната рамка за формиране и реализиране на националната морска политика в средата за сигурност в Черноморския регион.

Научно-изследователските задачи за изпълнение на поставената цел са: 1)

Разкриване и формулиране на съществуващото състояние на морските политики в европейски, регионален и национален план; 2) Определяне на специфичните особености на средата за сигурност в Черноморския регион; 3) Разкриване и формулиране на предизвикателствата, рисковете и заплахите за националните интереси и 4) Формулиране на интегриран с европейските стандарти модел на морска политика в условията на средата за сигурност в Черноморския регион. По този начин първите три задачи са с аналитичен характер предоставящ необходимата основа за синтезиране на интегриран съвместим модел на морска политика в средата за сигурност в Черноморския регион.

2. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта.

В представеният за рецензиране дисертационен труд са използвани 130 първични и вторични литературни източника, включително национални и международни правно-нормативни документи, концепции, доктрини, стратегии и широк кръг от експертна литература на български, английски, немски и руски език. Съществуват достатъчно основания да се направи извода, че докторантът има задълбочени теоретични и практически познания относно международното сътрудничество от работата ѝ като експерт в Министерството на отбраната, както и по време на обучения и стажове в САЩ, Германия и Белгия. Проявен е стремеж да бъдат обобщени съществуващите научни мнения и изследвания в спектъра на тяхното разнообразие и противоречиво развитие.

3. Избрана методика на изследване.

Избраната методика на изследване показва правилно разпределяне на използваните методи, като основната тежест в областта на международните отношения на средата за сигурност е възложена върху прилагането на системния анализ и синтез. Информацията от различните източници се анализира чрез метода на "съдържателния анализ"

Високата субективност на факторите, формиращи средата на сигурност е наложила прилагането на 1) Метода на анализ на националните интереси на основните участници и формулиране на поставените цели; 2) Метода на анализ на относителното съотношение на силите в регионален мащаб и значението им за формиране на националните морски интереси; 3) Метода на анализ на последователността и пълнотата на събитията за определяне на възможните реалистични тенденции и вероятни сценарии. Може да се приеме, че използваните аналитични методи са изпълнили основните научноизследователски задачи и са постигнали поставената цел на изследването.

4. Характеристика на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд.

Дисертационният труд е съставен от увод, три глави, заключение, общи изводи и препоръки, научни и приложни приноси, използвана литература и приложения с общ обем 204 с. Основната част на дисертационния труд (от увод до използвана литература) е с обем 188 с. Към основната част са добавени проучване под формата на анкетно интервюиране, и 6 приложения в обем от 16 с.

Материалът, върху който се градят приносите на дисертационния труд е достоверен. Авторът демонстрира умения да провежда успешно самостоятелно научно изследване, да оформи и представи резултатите от това изследване разбираемо, логично, безпристрастно и прецизно, както и да обоснове практическите идеи, които присъстват в работата.

Стилът на изложението е много добър и работата е лесно четима. Техническото оформяне е на добро равнище.

Разработеният материал включва основните фактори, формиращи динами-

ката на средата, инструментариума за неговият анализ, основните параметри (принципи, приоритети и подходи) за формиране, поддържане и надграждане на националната морска политика и възможностите за нейното адаптиране (методики, структури и стандарти) към настъпващите изменения. Всички посочени структурни елементи създават добри предпоставки за успешно решаване на поставените научно-изследователски задачи и постигане на целта на изследването – формулиране на теоретико-концептуалната рамка на морска стратегия за реализация на интегрираната национална морска политика.

Дисертационният труд отговаря по форма, обем и съдържание на специфичните изисквания на чл. 27, ал. 2 на Правилник за прилагане на Закона за развитие на академичния състав на Република България, чл. 7 и чл. 92, ал. 2, Приложение 12 и 17 на Правилника за приемане и обучение в докторантура и придобиване на научни степени на ВВМУ.

5. Научни и научно-приложни приноси

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни приноси, които представляват оригинален принос.

Основният резултат с научен принос на дисертационният труд е определяне на областите, функционалните направления и обхващащата ги теоретико-концептуалната рамка на морска стратегия за реализация на интегрираната национална морска политика. Научният принос е от значение за формулиране на националните интереси, определяне на целите, съставните задачи, необходимите способности за тяхното изпълнение, като сърцевина на националната морска политика

Практическият принос на изследването са определянето на структурни информационни конструкти за формиране на подходи при вземане на политически решения по всички функционални направления на морската политика. Практическият принос е в необходимостта от адаптиране на съществуващата теоретико-концептуална рамка към настъпващите изменения в средата на осъществяване на националната морска политика.

6. Оценка в каква степен дисертационният труд и приносите представляват лично дело на автора.

Проучените достъпни публикации показват, че дисертационният труд е лично дело на автора.

7. Преценка на публикациите

По тематиката на дисертационния труд докторанта е представил три публикации. Същите имат характер на научни доклади, пряко кореспондират с темата на дисертационния труд, като са представени на научни конференции в три различни висши учебни заведения. Независимо, че се покриват възприетите от ВВМУ минимални количествени критерии за защита на дисертационни трудове, трябва да се отбележи че са с относително слабо научно отражение. Публикациите по дисертацията не са цитирани и имат нулеви индекси в базите данни Scopus, РИНЦ, WoS, Scopus и Publish or Perish. Това е най-силният показател за качество на научната продукция и основен аргумент за подкрепа на научна разработка с присъждане на научна степен на нейния автор.

8. Използване на резултатите от дисертационния труд в научната и социалната практика

Към момента на представяне на дисертационния труд липсва удостоверяващ документ за използване на получените в процеса на дисертационно изследване резултати в научната и социалната практика и за постигнат ефект.

Направеното задълбочено дисертационно изследване запълва съществен пропуск по отношение на последователното пренебрегване на липсата на нацио-

нална морска политика. Липсата на национална морска политика с обявени национални интереси, произтичащи цели, съставни задачи и способности за тяхното изпълнение, означава липса на отговорност за опознаване на съществуващите проблеми и непреднамерено системно пропускане на благоприятни възможности, които възникват при определени условия и са с времево-пространствено пределно-допустими параметри на осъществяване. Непознаването на проблемите води до непрекъснато вторично преодоляване на негативните последици от тяхната реализация, без да се премахват първичните създаващи причини. Неспособността да се използват възникващите благоприятни възможности води до появата на предварително подготвени конкурентни трети страни, които ги използват, но едва ли в полза на дори необявените български национални интереси.

9. Препоръки за бъдещо използване на научните и научно-приложните приноси

Възможностите за перспективно използване на постигнатите резултати са в три главни направления:

- към създаването, поддържането и развитието на съвместен междуведомствен управленски център към Министерския съвет по въпросите на националната морска политика;

- към създаването, поддържането и развитието на необходимите оперативни способности за управление и изпълнение на съставните задачи на националната морска политика;

- към подготовката и формирането на необходимия компетентен експертен, управленски и изпълнителски състав по осигуряване на националната морска политика.

По *първото направление*, постигнатите резултати от дисертационния труд създават добра основа за разработването, поддържането и прилагането на нормативната основа за национална морска политика.

По *второто направление*, националната морска политика нормативно установява националните интереси и поддържащата ги цел, разпределя по изпълнителни ведомства съставните задачи и определя необходимите оперативни способности за тяхното изпълнение, което представлява създаване на приоритети, установяване на водеща, взаимодействащи и поддържащи организации по съвместни съставни задачи и тяхното всестранно осигуряване.

По *третото направление* се постига създаване на нови аспекти и усъвършенстване на съществуващият административен капацитет на участващите ведомства в интерес на защита на морския бизнес и усъвършенстване на средата му на осъществяване, съвместно неутрализиране и преодоляване на условията за реализация на съществуващите проблеми за възпрепятстване на компенсаторните въздействия върху техните негативни последици и ефективно, ефикасно и действено използване на възникващите в средата благоприятни възможности за постигане на националните интереси.

10. Оценка на автореферата

Авторефератът е разработен в съответствие с изискванията в чл. 91, ал. 3, чл. 93 ал. 1, т.7 и Приложение 18 на Правилника за приемане и обучение в докторантура и придобиване на научни степени на ВВМУ. Авторефератът създава цялостна представа за научната стойност и практическата приложимост на постигнатите приноси от докторанта.

11. Други въпроси

На някои места в дисертационният труд се разкрива възникване на отрицателни последици от реализацията на политически процеси, без да се извършва ця-

лостен анализ с помощта на представената изследователска методология.

Както правилно отбелязва докторанта, важни съставни елементи за настъпващите промени в средата на сигурност е воденето на “хибридна война”, икономическата асиметрия и настъпващите изменения в енергийните трасета в Черноморския регион (с. 9 на Увод). Връзката между тези политико-икономически процеси обясняват последните събития в Република Македония. Това е търсеното продължение на газопровода “Турски поток”, който от Гърция през териториите на Македония, Сърбия, Унгария да достигне до предвиденото за газопровода “Южен поток” крайно газово хранилище на природен газ на територията на Австрия (собственост на “Газпром”).

Въведените санкции срещу Русия доведе до търсене на нови пазари за енергоресурси, което преориентира енергийните трасета със сключването на дългосрочни договорености (с приблизителна оценъчна стойност, надхвърляща 400 млрд. щатски долари) за износ на руски природен газ за Китай. Китай е един от основните вносители на руско въоръжение и бойна техника и показно демонстрира близко военноморско сътрудничество с Русия, от посещения на китайски военни кораби в черноморски пристанища и руски военни кораби в китайски пристанища до организацията и провеждането на съвместно учение на военноморските сили на двете страни в Средиземно море (в Далечния Изток подобни учения са традиция).

Усилването на въоръжените сили на Руската Федерация на полуостров Крим не се свързват с качествената категория “самодостатъчна групировка ВС”. Качествената категория “самодостатъчна групировка ВС” е отражение на оперативния етап “изолиране на района на бойните действия”. “Самодостатъчността на групировката ВС” осигурява самостоятелно успешно изпълнение на възложените задачи до момента на придобиване на възможност за привличане на резерви и ресурси. Самодостатъчността, обяснява избрания състав от 30-35 000 души на оперативното формиране на Турция в Севернокипърската турска република и на “силите за незабавно реагиране” на НАТО. Създалата се обстановка в Черноморския регион налага ВС на Република България да достигнат до определено състояние на самодостатъчност, поне до момента на фактическо изпълнение на съюзните задължения по колективна отбрана по НАТО.

Посочените примери показват начина, по който със съществуващия концептуално-методически инструментариум трябва да се разглеждат процесите в средата на сигурност на Черноморския регион и търси тяхното отражение във формиране на националната морска политика.

12. Заключение

Представената дисертация е задълбочен и завършен научен труд от изследването на актуален проблем с постигнати много добри резултати, доказващи способността на докторанта да разработва важни въпроси за теорията и практиката на прилагане на национална морска политика.

Дисертационният труд на Сияна Бориславова Люцканова отговаря на установените формални критерии за ОНС “доктор”, с което предлагам на членовете на уважаемото жури да й се присъди ОНС “доктор” по докторска програма “Военно-политически аспекти на морската сигурност”.

Дата: 26.06.2015г.

Член на научното жури

доц. д.н.

Кирил Колев